

UTLÅTANDE OM BEDÖMNINGSPROMEMORIA OM BEHOVET AV ATT UPPDATERA SKÄRGÅRDSLAGEN

Sibbo kommun konstaterar som sitt utlåtande att bedömningspromemorian om behovet av att uppdatera skärgårdslagen på ett förtjänstfullt sätt lyfter fram de förändrade förhållandena i skärgården som förutsätter att skärgårdslagen förnyas.

Som skärgårdslagens svaghet har upplevts att den har karaktären av en målinriktad ramlag. Lagen om främjande av skärgårdens utveckling har inte i tillräcklig mån kunna påverka att skärgårdens livskraft bibehålls. Sanktioner saknas, brott mot lagen har inte reglerats. I Jord- och skogsbruksministeriets utvärderingsrapport om skärgårdspolitiken Saaristopolitiikan arviointiraportti från år 2018 konstateras att på basis av befolkningsutvecklingen är skärgårdarnas utvecklingsbild svag i sin helhet.

Boende

Att bibehålla skärgården levande förefaller som en allt större utmaning, då befolkningen minskar och blir äldre och byggnadsbestämmelserna inte tillåter byggandet av sidobostäder så att den följande generationen kunde bosätta sig i skärgården. Detta bör beaktas i processen att uppdatera skärgårdslagen. En levande skärgård förutsätter året runt boende.

Välfärdsområden

I bedömningspromemorian nämns att ansvaret för social- och hälsovårdstjänsterna överförs till de nya välfärdsområdena och att karaktären av skärgård också kommer att vara en faktor som ligger till grund för den kalkylerade finansieringen i de välfärdsområden där de åtta skärgårdskommunerna ligger. I detta sammanhang skulle det vara skäl att beakta att ansvaret för social- och hälsovårdstjänster, ordnandet och finansieringen av tjänsterna, överförs också från kommuner med skärgårdsdel till de nya välfärdsområdena. Välfärdsområdena för såväl skärgårdskommuner som kommuner med skärgårdsdel borde informeras om skärgårdslagens innehåll och uppdateringen av lagen.

Fastboende och säsongboende

Att beakta säsongboende i den nya skärgårdslagen är motiverat av många skäl. Till exempel i en kommun som Sibbo, där skärgårdsområdena bildar över hälften av kommunens yta, antalet fritidsbostäder är stort och antalet fastboende ytterst litet i skärgården, skulle skärgården erhålla mer uppmärksamhet i olika sammanhang.

Transporter

I och med att befolkningen i Finland, också befolkningen i skärgården, blir allt äldre skulle det vara ytterst viktigt att i skärgårdslagen nämns att skärgårdens bofasta befolkning till förfogande har en med hänsyn till boendeförhållandena, utkomstbetingelserna och skötseln av nödvändiga angelägenheter erforderlig trafik- och transportservice som är tillgänglig.

Skärgårdsbornas transportbehov under menförestider borde speciellt beaktas i den nya lagen.

Skärgårdstillägg

Statsrådets förordning om skärgårdskommuner och kommuner med skärgårdsdel som baseras på den nuvarande skärgårdslagen beaktar inte jämlikt alla skärgårdsområden. Detta har lett till att det årliga skärgårdstillägg som staten delar ut varierar mycket från kommun till kommun oberoende av de verkliga skärgårdsförhållandena. Den nya skärgårdsklassificeringen, enligt vilken kommunens skärgårdskaraktär fastställs utgående från ett skärgårdsindex och skärgårdstypologin, ger sannolikt en bättre bild av skärgårdsområdena.

Det skulle vara tillrådligt att kommunerna kunde använda skärgårdstillägget både till att främja utvecklingen i skärgården och att erbjuda service åt skärgårdsborna. Kommunerna borde redogöra för att skärgårdstillägget har använts till rätta ändamål. Rapporteringen bör vara transparent.

Gränsregioner

Vid uppdateringen av skärgårdslagen borde beaktas att den yttre skärgården bildar en stor del av landets geografiska gräns i väst och söder. Vilken roll spelar skärgården till exempel ur säkerhets-synvinkel?

Sibbo kommun önskar att den nya skärgårdslagen till sitt innehåll är utvecklande och framåtblickande och inspirerar kommuner och andra myndigheter, företag, föreningar, fastboende och säsongsboende att bibehålla skärgården levande och livskraftig.

LAUSUNTO ARVIOMUISTIOSTA SAARISTOLAIN PÄIVITTÄMISTARPEISTA

Sipoon kunta toteaa lausuntonaan, että arviomuistio saaristolain päivittämistarpeista tuo ansiokkaasti esille saariston muuttuneita olosuhteita, jotka edellyttävät saaristolain uudistamista.

Saaristolain heikkoutena on koettu sen yleisluontoisuus tavoitteellisena puitelakina. Laki saariston kehityksen edistämisestä ei ole riittävästi pystynyt vaikuttamaan saariston elinvoiman säilyttämiseen. Sanktiot puuttuvat, lainrikkomisesta ei ole mitään säädetty. Maa- ja metsäministeriön julkaisemassa Saaristopolitiikan arviointiraportissa vuodelta 2018 todetaan, että väestökehityksen perusteella saaristojen kehityskuva on kokonaisuutena heikko.

Asuminen

Saariston pitäminen elävänä tuntuu entistäkin haasteellisemmalta, kun väestö vähenee ja vanhenee eivätkä rakennusmääräykset salli sivuasuntojen rakentamista, jotta seuraava sukupolvi voisi asettua asumaan saaristoon. Tämä seikka on otettava huomioon saaristolain päivitysprosessissa. Elävä saaristo edellyttää ympärivuotista asumista.

Hyvinvointialueet

Arviomuistiossa mainitaan, että vastuu sosiaali- ja terveyspalveluista siirtyy uusille hyvinvointialueille 1.1.2023 ja että saaristoisuus tulee olemaan yksi laskennallisen rahoituksen määräytymistekijä niillä hyvinvointialueilla, joilla kahdeksan saaristokuntaa sijaitsee. Tässä yhteydessä olisi hyvä ottaa huomioon, että vastuu sosiaali- ja terveyspalveluista, niiden järjestämisestä ja rahoittamisesta, siirtyy myös saaristo-osakunnilta uusille hyvinvointialueille. Sekä saaristokuntien että saaristo-osuuskuntien hyvinvointialueille olisi tiedotettava saaristolain sisällöstä ja päivittämisestä.

Vakituiset asukkaat ja kausiasukkaat

Kausiasukkaiden huomioon ottaminen uudessa saaristolaissa on perusteltua monesta syystä. Esimerkiksi Sipoon kaltaisessa kunnassa, jossa saaristoalueet muodostavat yli puolet kunnan pinta-alasta, saaristossa sijaitsevien vapaa-ajanasuntojen määrä on suuri ja saariston vakituisten asukkaiden määrä hyvin pieni, saaristo saisi enemmän huomiota eri yhteyksissä.

Kuljetukset

Suomessa väestön, myös saaristoväestön, ikääntyessä olisi erittäin tärkeää, että saaristolaissa mainitaan, että saaristossa asuvilla olisi käytettävissään asumisen, toimeentulon ja välttämättömän asioinnin kannalta tarpeelliset liikenne- ja kuljetuspalvelut, jotka ovat esteettömät.

Saaristolaisten kuljetustarpeet kelirikkoaikoina tulisi erityisesti ottaa huomioon uudessa laissa.

Saaristolisä

Nykyisen saaristolain nojalla annettu valtioneuvoston asetus saaristokunnista ja muiden kuntien saaristo-osista ei huomioi tasapuolisesti kaikkia saaristoalueita. Tämä on johtanut siihen, että valtion jakama vuotuinen saaristolisä vaihtelee suuresti kunnasta toiseen todellisista saaristo-olosuhteista riippumatta. Uusi saaristoluokittelu, jonka mukaan kunnan saaristoisuus määritellään saaristoindeksin ja saaristotypologian perusteella, antaa todennäköisesti paremman kuvan saaristoalueista.

Olisi suositeltavaa, että kunnat voisivat käyttää saaristolisää sekä saariston kehityksen edistämiseen että palvelujen tarjoamiseen saaristolaisille olisi seurattava tarkemmin. Kuntien tulisi osoittaa, että saaristolisää on käytetty oikeaan tarkoitukseen. Raportoinnin on oltava läpinäkyvää.

Rajaseutu

Saaristolain päivittämisessä olisi otettava huomioon, että ulkosaaristo muodostaa suuren osan Suomen maantieteellisestä rajasta länteen ja etelän suuntaan. Mikä on saariston rooli esimerkiksi turvallisuuden näkökulmasta?

Sipoon kunta toivoo, että uusi saaristolaki on sisällöltään kehittävä ja eteenpäin katsova ja innostaa kuntia ja muita viranomaisia, yrityksiä, yhdistyksiä, vakituksia asukkaita ja kausiasukkaita pitämään saaristoa elävänä ja elinvoimaisena.